

Virtuální hospitace – Dějepis: Únor 1948

Odborná analýza hodiny (evaluace)

Autor: PhDr. Dagmar Hudecová

Učivo a výchovně-vzdělávací cíl

Téma hodiny **Únor 1948** prezentuje významnou zlomovou událost v našich nejnovějších dějinách, která nadlouho ovlivnila život obyvatel v naší republice. Pravděpodobně k tomuto poznatku, vedle porozumění složité politické situaci chtěla vyučující žáky dovést jako k východisku dalších úvah, jestliže si stanovila jako cíl hodiny **„utvořit si vlastní názor na tuto událost a uplatnit ho ve studiu i v životě“**. Utváření názoru je formativní cíl, jehož nelze dosáhnout v jedné vyučovací hodině. Sama vyučující v sebehodnocení po skončení hodiny konstatuje, že tohoto cíle se jí nepodařilo dosáhnout a bude potřeba se mu věnovat v následující výuce. Je možné, že jisté dílčí názory či postoje žáci vyjádřili v rubrice Komentář v jednom z pracovních listů, avšak tato rubrika nebyla předmětem kontroly výsledků práce žáků. Protože pracovní listy se staly součástí pracovních materiálů žáka, nelze předpokládat, že by je vyučující mohla využít při přípravě na následující hodiny, v nichž se bude k cíli hodiny vracet.

Druhý cíl **„poskytnout informace o Únoru 1948“** k danému tématu byl stanoven příliš obecně. Obecná a nejasná formulace cíle ale způsobila, že cíl nebylo možné využít k přesnějšímu výběru učiva. V hodině se objevila řada faktů, jejichž význam je diskutabilní, není-li jasné, k čemu mají prezentovaná fakta sloužit (např. jmenný výčet ministrů, kteří podali demisi; výčet rezortů, v jejichž čele ministři stáli, jejich politická příslušnost atd. Víme-li, že komunisté se snažili o zakládání levicových frakcí uvnitř nekomunistických stran a o infiltraci komunistů do těchto stran, jde o málo podstatný údaj.). Přesnější formulace cíle (popř. větší provázanost obou cílů) by výběr učiva usnadnila a zároveň redukovala nadbytečnou faktografii. S ohledem na nejasnou formulaci cíle hodiny nelze hodnotit provázanost cílů dílčích činností s celkovým cílem hodiny.

Na začátku hodiny žákům nebyl cíl sdělen, není zřejmé, zda bylo oznámeno téma hodiny (vyučující je nesdělila, ale je možné, že bylo promítnuto, což kamera nezachytila). V závěru hodiny by měl být cíl vyhodnocen a míra jeho dosažení by měla být vodítkem pro přípravu učitele na další vzdělávací činnost a zároveň východiskem pro žakovu autoevaluaci a následnou domácí přípravu. Závěr tohoto typu v hodině nebyl proveden, což je rovněž důsledek nejasné formulace cíle. Žáci v závěru hodiny zopakovali chronologii událostí bez přesnějšího uvedení, zda znalost sledu událostí je požadovaným výsledkem hodiny, či měl-li si žák odnést z hodiny ještě něco jiného. Vyučující v závěrečném hodnocení hodiny po skončení vyučování zhodnotila míru dosažení cíle vztahujícího se k formování vlastního názoru žáka jen na základě svého pocitu.

Lze se domnívat, že vyučující sledovala ve vyučování ještě další cíl, a to evokaci aktivní činnosti žáků v hodině směřující k rozvoji klíčových kompetencí. Tento cíl s ohledem na vhodnou volbu a zařazení učebních a vyučovacích činností byl splněn.

Učební a vyučovací činnosti

Za stěžejní vyučovací a učební činnost zvolila vyučující skupinovou práci opřenou o práci s textovým materiálem. Vyučující uplatnila tvořivý přístup při tvorbě a výběru

materiálů, protože učebnice a pracovní sešit, který obvykle používá, nevyhovoval jejímu pojetí vyučovací činnosti. Tvorba materiálů je velmi náročná na přípravu učitele, je vhodná v kombinaci s prací s běžně používaným materiálem. Zadávané úkoly žáci plnili za pomoci pracovních textů, k dispozici měli rovněž učebnici. V některých případech by bylo vhodné podpořit skupinovou práci přesnějším zadáním úkolů jednotlivcům a následnou spoluprací mezi jednotlivci.

Vlastní obsah skupinové práce s textovými materiály je obtížné hodnotit, protože na základě sledování hodiny není možné se blíže seznámit s texty a materiály, které skupiny obdržely. Nelze proto hodnotit vhodnost ani obtížnost zadávaných úkolů, a tudíž ani úspěšnost žáků při jejich plnění. Je škoda, že vyučující blíže nepředstavila materiály v úvodním slovu. Z úkolů, které bylo možné sledovat, bylo patrné, že některé byly zaměřené více na zjištění konkrétních faktů a rozvoj dovedností žáků než na pochopení celkové společenské situace dané doby. (Např. činnost při úvodním opakování, při které žáci sestavovali z ústřížků fotografie politiků a opatřovali je popiskami se jmény a funkcemi, vedla k upevňování znalosti podoby jednotlivých politiků a jejich funkcí a rozvíjení dovednosti sestavování a přiřazování faktů, což pro pochopení společenské situace je méně podstatné).

Ve skupinách žáci pracovali samostatně i vzájemně spolupracovali, vhodně a přiměřeně komunikovali. K práci byli žáci vhodně vyučující podněcováni. Z celkové atmosféry bylo zřejmé, že žáci jsou na tento způsob práce zvyklí.

Skupinová práce byla doplněna výkladem a rozhovorem, při němž se vyučující snažila evokovat samostatné myšlení žáků (např. odhadni, proč je ministerstvo vnitra důležité, proč nekomunističtí ministři kritizovali činnost ministra vnitra). Je škoda, že některé z podobných otázek zůstaly nezodpovězené, popř. problém obsažený v otázce byl zodpovězen velmi zjednodušujícím či zobecňujícím způsobem (na ministerstvu dochází k výměnám škatulata hejbejte se; Stalin tahal za nitky).

Vhodné by rovněž bylo zařazení vysvětlení některých pojmů (ústřední akční výbor NF, demise, sjezd závodních rad, úřednická vláda), s nimiž se žáci v textech setkali, nebo alespoň pojmů, které pro pochopení dané tematiky jsou stěžejní (demise, úřednická vláda) a s nimiž se žáci mohou setkat v současnosti. Drobnou chybu lokalizující demonstraci 25. 2. na Staroměstské, a nikoli správně na Václavské náměstí je možné považovat za přeřeknutí.

Prověřování znalostí a hodnocení žáků

Vyučující zjišťovala znalosti žáků frontálním způsobem, tzn. otázka byla položena všem a odpovídali nejrychlejší žáci. Hodnocení bylo zaměřené na splnění úkolu, nikoli na práci skupin nebo jednotlivců. Výslednost práce žáků ve skupinách byla rovněž vhodně ověřována za pomoci PP prezentace. Některé odpovědi žáků jsou zvukově nezřetelné, není možné je hodnotit.

Časové rozvržení hodiny

Skupinová práce je náročná na čas, což si vyučující uvědomovala. Spolu s úkolem se snažila udávat i čas, který na zpracování úkolu je vymezen, a vybízela žáky k rychlé a intenzivní práci. Přesto se jí nedařilo časový limit dodržet. Vyučovací hodina trvala 51 minut, což je omluvitelné u mimořádné hodiny s přítomností kamer.

Přesto byly některé části hodiny poznamenané spěchem (vyučující zahájila prověření výsledků práce, ačkoli žáci pracovali na úkolech skupinové práce; žáky, kteří pracovali individuálně a opožděovali se, vyučující vybízela k předčasné spolupráci s ostatními).

Pro klidnější průběh hodiny by bylo vhodné omezit množství činností v hodině a soustředit se na prezentaci učiva, které je pro pochopení tematiky podstatné. Rovněž by bylo vhodné vytvořit větší prostor pro utváření názorů a hlubší myšlenkový prožitek.

Využití didaktické techniky

Vyučující využila PP prezentaci pro zdůraznění podstatných obsahových bodů jednotlivých fází hodiny. Funkčně byl využit i zvukový záznam projevu K. Gottwalda k vystižení dobové atmosféry. Podobně jako u textových materiálů byla zvuková nahrávka doplněna úkolem pro žáky, nesloužila jen k pasivnímu poslechu. Vhodně byl volen a prezentován obrazový materiál k ilustraci dobové situace.

Závěr

Vyučující připravila a provedla hodinu, v níž realizovala řadu činností evokujících aktivitu žáků. Z reakcí žáků bylo zřejmé, že žáci jsou zvyklí v hodinách aktivně spolupracovat, na podněty vyučující dobře reagovali. Aplikace aktivizačních činností jistě přispěla k utváření nadoborových kompetencí a bude inspirující pro ostatní učitele. Nepřesná formulace cíle znesnadňovala orientaci na podstatné učivo a oslabovala hlubší pochopení příčin, důsledků a hodnocení zlomového momentu v našich novodobých dějinách, jímž únorová vládní krize a její řešení bezesporu byly. Méně byl kladen důraz na chápání pojmů a chyběl prostor pro myšlenkový prožitek. Přes tato negativa hodina byla užitečná a žáci ve smyslu formulovaného cíle získali informace, se kterými mohou pracovat v následující výuce.

Vyučovací hodina byla posuzována podle pracovní verze videozáznamu.